

nistične in zlasti rimske svetilke. Na njih so tudi posvetila in drugi napisi. Znaki delavnic se pojavljajo od 1. stoletja pred n. št. do 3. stoletja po n. št.

Okras poznajo punske svetilke, in sicer slikanje. V Grčiji so položene, plastična dekoracija pa se pojavi s helenizmom. Rimske svetilke poznajo plastično dekoracijo diska, ročaja in ramen. Najbogateje so ornamentirani diski svetilk iz 1. in 2. stoletja po n. št. Tu so scene iz mitologije in življenja ljudi in živali. Ob koncu našteva avtorica najpogosteje uporabljene like.

Za tem je objavljen katalog svetilk varšavske zbirke. Material je tu razčlenjen na isti način kot v zgodovinskem pregledu, le da ni zastopanih svetilk starega Vzhoda in Egeje. Sledi še seznam signatur, stvarno kazalo in tabele z upodobitvijo velikega dela svetilk varšavske zbirke.

Mikl Iva

Wiadomości archeologiczne, letnik XXII, št. 1, 2, 3—4, Warszawa 1955. 392 strani, 47 tabel in večje število fotografij, risb in skic.

Državni arheološki muzej v Varšavi izdaja pod uredniškim vodstvom Z. Rajewskega in J. Antoniewicza že izza predvojnih let svoje ugledno glasilo *Arheološke vesti*. Vsebina lani izišlih zvezkov je razdeljena na *Razprave*, *Gradivo*, *Miscellanea*, *Odkritja* in *Kroniko*. *Razprave* obsegajo naslednje sestavke:

T. in R. Kiersnowscy: O vlogi uporabe srebra v zgodnjefevdalni Poljski v luči zaklada iz vasi Stojkowo, o. Kolobrzeg. Avtorja opisujeta delno ohranjeno zakladno najdbo srebrnih novcev in drobnih okrasnih predmetov. Angleški, danski, češki, madžarski in nemški novci pripadajo večinoma prvi polovici XI. stoletja. Zlasti nemški novci iz številnih kovnic dajejo pisema podlago za razpravljanje o ranosrednjeveški trgovini v germanskih deželah in stikih med Saksonsko in Pomorjansko. Med drugimi najdbami so podrobno obdelani kosci litega srebra kot denarne enote, fragmenti obročkov različne tehnike izdelave in proveniencie, srebrna plastika in drugo. Številni fragmenti srebrne žice ovratic in drugih pletenih okrasov so bili po mnenju avtorjev namenjeni za delitve na manjše kosce. Pisca podajata družbeno-gospodarsko analizo ranosrednjeveške Poljske v njenih trgovsko denarnih odnosih, pri čemer uporabljata tudi statistične preglede. Navedbe podobnih najdb okrog tega najdišča, inventar in kemična analiza zaključujejo razpravo.

Z. Rajewski: O metodi terenskih raziskovanj ranosrednjeveških vaških naselitenih skupin. Na podlagi lastnih in drugih izkušenj podaja avtor metodološko študijo o terenskih nalogah arheologa, z izjemo izkopavanj kot samostojnega, na tem mestu izpuščenega problema. Naštevamo možne vire za arheološke točke (geografsko okolje, sledovi umetnih tvorb človeka, krajevna imena, podatki o že opravljenih raziskovanjih, legende in pripovedke, analiza sodobne razvrstitve naselij in prometnih poti, etnografski relikti itd.) in metodiko arheologovega dela (pregled terena, vsestranska raziskovanja in izkopavanja). Ob analiziranju tega kolektivnega raziskovanja postavlja pisec za temelj tisto teritorialno skupino arheoloških spomenikov, ki tvori po svojih značilnostih gospodarsko-družbeno enoto in loči v tem smislu vaške in mestne komplekse najdišč. Rezultati izkopavanj v Biskupinu tvorijo pogosto osnovo teh razmotiranj. V idealno raziskovalno ekipo na terenu sodijo po njegovem mnenju dva arheologa, fotograf in geolog-morfolog. Med dokumentarnim gradivom opozarja na važnost letalskih posnetkov kot najboljšee podlage za temeljit študij površinskih oblik. Smotrna raziskovanja nekega teritorialnega kompleksa najdišč morajo zajemati tudi iskanje materialnih virov za gradbeno in obrtno dejavnost (kamnolomi, rudniki itd.), opredeljevanje nekoč kmetijsko uporabnih površin, pri čemer lahko stare karte in katastrske mape nudijo izdatno pomoč. Temeljita razprava podarja z navajanjem vsakovrstnih nalog prepletenost arheološke vede s pomožnimi panogami pri današnji ravni znanstvenega dela.

J. Antoniewicz: Nekaj podatkov o slovansko-pruskih stikih zgodnesrednjeveškega obdobja v luči arheoloških najdb. Avtor obravnava trgovsko-kulturne razmere na ozemlju, kjer so se že zgodaj križala pruska in slovanska ljudstva. Ob nekaterih izbranih najdbah (kalupih, preslicah, čeladah itd.) raziskuje smeri trgovskih poti, importa, medsebojne vplive in procese družbenega razvoja zgodnje fevdalizacije v XI. stoletju.

V rubriki Gradivo je število sestavkov večje:

L. Rauhut: (Zgodnjesrednjeveški zaklad iz vasi Borucin, o. Aleksandrów Kujawski), objavlja pred sto leti odkrito najdbo srebrnega in zlatega nakita iz XI. stoletja, ki je bil po večini domačega porekla.

S. Nosek: (Zgodnjesrednjeveški srebrni zaklad v kraju Bużyska, o. Siemiatycza) poroča o najdbi srebrnih obročkov, ki jih je med zadnjo vojno Gestapo odpeljala neznanokam in pripadajo volinjsko-poljski skupini iz X.—XI. stoletja.

W. Holubowicz: (Uspehi leta 1950 izvedenih raziskovanja v šleski Niemczi) polemizira najpogreje z nemškimi raziskovalci tega najdišča, nato pa podaja svoje zaključke, po katerih segajo začetki tega selišča v hallstattsko in lužiško kulturo, medtem ko pušča vprašanje dosedanje datacije gradišča v V. stoletje n. d. odprto.

B. Zielonka: Gradivo iz utrjene naselbine lužiške kulture v kraju Kamieniec, o. Toruń. Leta 1936—38 izkopane najdbe so dediščina dela v nemškem koncentracijskem taborišču umrlega arheologa J. Delekte. Zato je o selišču malo podatkov. Najdbe (keramika, bronasti in železni predmeti) pripadajo hallstattski, kovine pa še deloma pozni bronasti dobi.

W. Antoniewicz podaja v članku Bronaste sekire tipa Mäler iz Minska v Beli Rusiji na izza vojne vihre preostale fotografije dveh sekir oprto analize vrste najdb, katerih prisotnost ugotavlja v Baltiku, srednji in vzhodni Rusiji in jih prisoja v pozno bronasto dobo. V tem času so se v teh deželah razširjali iz Švedske importirani tipi sekir in služili za vzor domačim izdelkom.

J. Okulicz: Grobišče iz III.—IV. stoletja n. d. v Netti, Augustów. Žarno grobišče s posamičnimi in kolektivnimi grobovi brez kamnitih oblog pripisuje pisec po obliki grobov in keramiki plemenski skupini Sudovov, ki so v svoji kulturi pokazali staropruske elemente, litvanske vplive in stike z osrednjo Poljsko. Ko tolmači kolektivne grobove kot znak razpada patriarhalne skupnosti v manjše družine, razmotriva tudi o gospodarskih temeljih teh družbenih sprememb.

W. Glazer-J. Okulicz: (Rezultati metalografskih in tehnoloških analiz kovinske ornamentike iz grobišča v Netti) zavračata na podlagi analize naziranje o izključnem pretapljanju rimskih novcev na tem ozemlju v druge predmete, ker so bili ti izdelani tudi iz kovin drugega izvora. Kvaliteto izdelave in številnost te vrste najdb presojata pisca kot dokaz za obstoj specializiranih obrtnih delavnic.

H. Cehak-Holubowiczowa: (Gomilno grobišče iz VI.—VII. stoletja v Karmazynu pri Troki v Litvanski SSSR) podaja najdiščno poročilo o izkopavanju grobišča z 42 gomilami, ki je vsebovalo preproste žarne grobove v zasipu, z malo drugih najdb, pripadajoče letonsko-litvanskim plemenom.

K. Musianowicz: (Poročilo o arheoloških izkopavanjih leta 1954 v kraju Drohiczyn nad Bugom) obravnava najdbe iz gradišča podobne naselbine s tremi kulturnimi plastmi, od katerih pripada najmlajša XII.—XIII. stoletju. Keramični in koščeni izdelki, železna žlindra in svinčeni pečati kažejo na pomen tega kraja kot političnega, trgovskega in obrtnega središča.

W. Filipowiak: Zgodnjesrednjeveška naselbina v Szczeczin-Mścięciniu v luči raziskovanj leta 1950. Pet kulturnih plasti, koder je bila odkrita tudi peč za kuhanje, datira avtor po najdbah v IX.—XI. stoletje in skuša razjasniti prehodne oblike razvoja gradišč v prva slovanska mesta.

Rubrika Miscellanea:

K. Moldenhawer: Užitno koščičasto sadje in orehi iz zgodnjesrednjeveških poljskih najdišč. Avtor obravnava to gradivo biološko na tabelarno statističen način in ugotavlja, da se gojitvena področja teh vrst sadja večinoma ujemajo z današnjimi, njih razširjenost pa ni bila odvisna samo od stopnje razvoja proizvodnih sil, temveč tudi od razlike slojev, med katerimi so predvsem imenitnejši gojili boljše vrste tega sadja.

L. J. Luka: Dve importirani rimski posodi iz Leśna, o. Chojnice. Izmed malo ohranjenega gradiva iz žarnih grobov obravnava pisec skodelo iz terre sigillate in narebrno bronasto posodico, ki ju datira v prvo polovico III. stoletja.

J. Żak: Glavniki z živalsko ornamentiko v poljskih in zahodno-slovanskih deželah. Iz treh koščenih plasti izdelane glavnike, od katerih je srednja okrašena z navzgor štrlečimi živalskimi glavami, združuje pisec v posebno skupino

s poreklom v Porenju. V teh pokrajinah posnemane oblike glavnikov so značilne za dobo pred XII. stoletjem, nato pa izginejo.

A. Nadolski: (Najdbe nožnice meča iz XI. stoletja v Gdánsku) poroča o edinstveni najdbi nožnice, izdelane iz lesa in usnja.

V rubriki Odkritja je objavljenih veliko število topografskihotic o novih najdbah, razdeljenih po pokrajinah, med katerimi marsikatero predstavlja že kratko najdiščno poročilo, ker so bogato opremljena s skicami, risbami in profili.

Rubrika Kronika obsega poročila o arheoloških konferencah in sestankih, arheoloških razstavah, dejavnosti posameznih muzejev, a tudi praktična navodila, kakor so n. pr. za izdelavo fotolaboratorija, merjenje keramike itd.

Stanko Pahič

Folia archaeologica, VII, Budapest 1955; 250 strani, 54 fototabel in drugih ilustracij med tekstem.

Madžarski narodni muzej v Budimpešti je leta 1954 prevzel izdajanje časopisa Arheološki listi, ki je tako postalo njegovo glasilo. Glede na kompleksnost historičnega muzeja zajema obravnavani letnik članke od arheološke problematike do kulturno-zgodovinskih vprašanj zadnjih stoletij.

V uvodniku »Deset let« poroča glavni urednik F. Fülep o delu in uspehih muzejske ustanove v času po vojni. Velik del ostalih člankov zajema arheološke teme.

A. Saád-J. Nemeskéri podajata v poročilu o »Rezultatih raziskovanj jame Szeleta v letu 1947« pregled novega protosolutnškega gradiva, ki ga, zlasti koščeno šilo s preklano osnovo, primerjata za najdbami v jami Istállóskő in ugotavljata, da sta kulturi obeh jam (zgodnjeseleška in zgodnjeaurignaška) obstajali istočasno.

J. Csalog: Odnosi tiške kulture do sosednjih neolitskih kultur. Potem ko izloča po Tompi označeno mlajšo fazo tiške kulture kot samostojno, po Milojčiću iz Babske izvirajočo lengyelsko-zengővárkonyso kulturno skupino, ugotavlja pisec, da tiška kultura ne pripada trakastokeramični, temveč tvori samostojno skupino, katere ornamentika razodeva poreklo iz pletenih posod. Pri ugotavljanju medsebojnih zvez s sosednjimi kulturami uporablja poleg stilističnih primerjav keramike in stratigrafskih podatkov iz najdišč v veliki meri tudi idolno plastiko, med katero pripisuje tiški kulturi značilne stopnji Vinča B pripadajoče figure s trikotno oblikovanimi glavami in obrazi, kakor tudi podobne upodobitve na posodah. Trdi, da je tiška kultura tudi sama posredovala vplive sosednjim kulturam in bila tako istočasna z Vinčo B, linearno keramiko Prekonavja, zseliško keramiko in Bükk-kulturo, ki ji spričo pomanjkljivih stratigrafskih podatkov odreka delitev na tri stopnje.

N. Kalicz (Prispevki k razprostranjenosti kulture zvončastih čaš v okolici Budimpešte) obravnava novejšje najdbe te kulture, pri čemer keramiko raztresenih manjših grobišč veže s sorodnim gradivom na sosednjih področjih in ugotavlja njeno tipološko nadaljevanje v rani bronasti dobi, kar velja tudi za ščitnike zapestij. Kasna datacija in sorodnost z nagyrévsko in unjetiško keramiko so po piščevem mnenju glavna značilnost teh najdb na Madžarskem.

P. Patay (Skitske najdbe v nogradskem gričevju) podaja najdiščno poročilo o skitskih gomilah iz raznih najdišč severne Madžarske. Skeletni grobovi imajo različne vrste pokopov, medtem ko kovinsko pridevno gradivo (meč s ptičjo glavo na koncu držaja, trirobne pušične konice itd.) in keramika pripadajo večinoma že znanim skitskim tipom. Avtor opozarja, da te najdbe razširjajo doslej znano področje skitske naselitve na severno Madžarsko in južno Slovaško.

A. Sz. Burger: Rimski nagrobnik iz Pomáza. Članek podrobneje obravnava že publicirano najdbo in dodaja novo tolmačenje teksta, posebej pa se ukvarja z razlago konjeniškega reljefa, ki na obravnavanem kamnu (pokojnik vodi konja) pripada kasnejši spremenjeni fazi nekdanjih jezdecev na konjih na nagrobnikih v Porenju.

M. R. Alföldi (Providentia Avgusti) razpravlja na podlagi teksta in reliefov na novcih iz velike zakladne najdbe 4. stoletja v Nagytétényu o pomenu teh legend in upodobitev trdnjavskih delov na novcih v zvezi z utrjevanjem limesa